

Ünnepi konferencia Szabó Katalin születésnapja alkalmából

A Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) és a Közgazdasági Szemle 2014. november 5-én ünnepi konferenciával tisztelgett Szabó Katalin előtt 70. születésnapja alkalmából. Szabó Katalint, a BCE professzorát, az MTA doktorát, a Közgazdasági Szemle egykori főszerkesztőjét a tudományos szféra legkiválóbb képviselői köszöntötték e jeles napon. Az egykori és jelenlegi kollégák, valamint tanítványok a professzor asszony munkásságához kapcsolódó szakmai előadásokkal fejezték ki elismerésüket kiemelkedő életműve iránt.

A konferenciát Rostoványi Zsolt, a BCE rektora nyitotta meg köszöntőjével, amelyben kiemelte, hogy Szabó Katalin pályája kezdetétől folyamatosan az egyetemen dolgozott, és ez idő alatt nagyban hozzájárult az intézmény hírnevének öregbítéséhez. Török Ádám, a Magyar Tudományos Akadémia főtíkára oktatói, kutatói és szerkesztői minőségében is méltatta Szabó Katalint, s hangsúlyozta, hogy tevékenységével mindhárom területen képes volt kiemelkedőt nyújtani. Ezt követően Halm Tamás, a Közgazdasági Szemle főszerkesztője köszöntötte az ünnepeltet, s fejezte ki háláját azért, hogy Szabó Katalin több mint két évtizedes vezetése után egy szakmailag megkérdőjelezhetetlen minőségű folyóirat szerkesztését vehette át tőle. Elismerése jeléül egy egyedi, erre az alkalomra készített kötetet is átadott neki, amely Szabó Katalinnak a Közgazdasági Szemlében megjelent írásait tartalmazza.

A tudományos előadások első szekcióját Bélyácz Iván, az MTA rendes tagja nyitotta, aki – Szabó Katalin vállalatelméletéről szóló munkásságához kapcsolódva – a vállalat stratégiai és reálopció elméletéről beszélt. Az előadó felhívta a figyelmet, hogy ezen irányzat hívei szerint a vállalat léte inkább annak előnyeivel, mint a piaci ármechanizmus költséges voltával magyarázható. Meglátása szerint az opció perspektíva a technológiai innovációk vagy a szervezeti tanulás megértéséhez is nagyban hozzájárulhat.

Karsai Judit, az MTA tudományos főmunkatársa előadásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy az állam is lehet-e jó kockázati tőké. Az Európai Unió mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató Jeremie-programjának elemzése pozitív példaként szolgált erre. Karsai Judit megállapította, hogy a régióbeli állami tőkeprogramok korszerűsödnek ugyan, ám az ígéretes cégek tőkeellátásának javítását az segíti a legjobban, ha az állam jelentős mértékben osztja meg a kockázati tőkealapok kezelését a magánszférával.

Bara Zoltán, a BCE professzora, a GVH Versenytanácsának tagja azt mutatta be, hogy a viselkedés-gazdaságtan vívmányait miként lehet alkalmazni a versenypolitikában. Hangsúlyozta, hogy a közgazdaságtan ezen irányzatának megállapításai a gyakorlatban sem hagyhatók figyelmen kívül, hiszen nagyban hozzájárulhatnak a tisztességtelen piaci magatartás megelőzéséhez. Meglátása szerint ezért a viselkedési paradigma alapján történő elemzésnek mind a fogyasztói döntések, mind a fúziós ügyek, mind a kartellek értékelésénél fontos szerephez kell jutnia.

A második szekció levezető elnöke, Kornai János méltató szavakkal köszöntötte az ünnepeltet. Kiemelte, hogy Szabó Katalinra mindig segítőkollégaként számíthatott mind személyes, mind szakmai téren. Emellett dicsérte írói tehetségét is: hangsúlyozta, hogy írásaiban Szabó Katalin mindig képes volt a lényegre összpontosítani, s kiváló stílusban megfogalmazni gondolatait.

Csaba László, a BCE és a CEU professzora, az MTA rendes tagja – aki külön is kiemelte, hogy Szabó Katalint mindig különlegessé tette az új dolgok keresése iránti tudományos kíváncsiság – a kortárs közgazdaságtanban megfigyelhető új trendekről tartott előadást. Megállapította, hogy e téren a világgazdasági válság hatására számos heterodox megközelítési mód nyert polgárjogot. Csaba László szerint e gondolatoknak nemcsak a fő folyóiratokba, de az oktatásba is be kell szívárogniuk, hogy a felsőoktatás versenyképes, megfelelő problémamegoldó készségű közgazdászokat tudjon képezni.

Mihályi Péter, a Pannon Egyetem professzora Szabó Katalin egykori tanítványaként azt a kérdést tette fel előadásában, hogy érdemes volt-e marxizmust tanítani és tanulni az egykori Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. Válasza alapvetően támogató volt, hiszen bizonyos tévedések ellenére Marx közgazdasági gondolatai ma is lényegesek. Így szót ejtett többek között a munkaérték-elmélet egyes elemeiről, a kapitalista világ együttéléséről a nem kapitalista világgal, illetve a marxi gondolatoknak a rendszerparadigma fejlődéséhez való hozzájárulásáról is.

Meyer Dietmar, a BME professzora az irodalom és a közgazdaságtan kapcsolódását vette górcső alá. Utalva Szabó Katalin páratlan írói készségeire, kijelentette, hogy vannak irodalmi érzékkel megáldott közgazdászok, s feltette a kérdést, hogy vajon az irodalmárok között is találhatunk-e olyanokat, akik közgazdasági kérdésekkel foglalkoztak. Válasza egyértelműen igenlő volt, amit Goethe Faustjának segítségével bizonyított. Előadásában többek között a mű „láthatatlan kéz” koncepcióját, illetve a pénzteremtés logikájának megjelenését mutatta be.

Hámori Balázs, a BCE professzora a 21. században megjelenő „*big data*” problematikájáról beszélt előadásában. Felhívta a figyelmet arra, hogy a körülöttünk lévő hatalmas információtömeg révén a világunk is teljesen megváltozott. Ma már nem az információ, hanem az ennek feldolgozására képes figyelem vált szükös jószággá. Meglátása szerint ehhez a tudományos kutatóknak is megfelelően kell alkalmazkodnia, hiszen a nagy adattömeg a lehetőségek mellett számos buktatót is magában rejt, így az új kutatási eljárásokat mindig körültekintően kell kombinálnunk a hagyományos módszerekkel.

Tisztelegve Szabó Katalin több évtizedes egyetemi pályája előtt, a konferencia harmadik szekciója a felsőoktatás rendszerének főbb kérdéseivel foglalkozott. Barakonyi

Károly, a Pécsi Tudományegyetem professzor emeritusa a hazai felsőoktatás elmúlt 25 évéről adott átfogó képet. Kiemelte, hogy bár ez az időszak egyaránt hozott örömet és csalódást, a hibás vagy elmaradt lépések az elért eredményeket is nagyban lerontották. Hitet tett ugyanakkor amellett, hogy az ország versenyképességének fokozásához elengedhetetlen lenne a felsőoktatás minőségének javítása, aminek első állomása lehetne a rendszerszemléletben történő stratégiai gondolkodásmód megjelenése.

Veres Pál, a BCE nyugalmazott docense ugyancsak a rendszerváltás óta eltelt időszak felsőoktatás-politikájának sikereiről, félsikereiről és kudarcairól beszélt. Érintve többek között a magánintézmények rendszerben betöltött szerepét, a tankönyvellátás piacosításának történetét, valamint a távoktatás „felemelkedését és bukását”, Veres Pál is hasonló következtetésre jutott, mint az őt megelőző előadó: az elmúlt 25 évben a félsikerek és a kudarckok voltak túlsúlyban, aminek okát többek között a ciklusokon átívelő konszenzus hiányában és a főbb szakmai szempontok tisztázatlanságában kell keresni.

Kováts Gergely, a BCE adjunktusa Szabó Katalin hallgatói fiatalabb generációjának képviselőjeként tisztelgett a professzor asszony pályája előtt. Köszöntőjében kitért arra, hogy Szabó Katalin szerteágazó munkássága minden tanítványára – így rá is – inspirálóan hatott, előadásában pedig a legújabb felsőoktatási rangsorok módszertani és funkcionális jellemzőit értékelte. Utalt rá, hogy ezen rangsorokkal szemben természetesen ugyanazok a kritikák hozhatók fel, amelyekkel elődeiket illeték, ugyanakkor számos új és pozitív tulajdonságaik is vannak, amelyek akár a korábbi rangsorok módszertanába is beépíthetők lehetnek.

A konferencia utolsó szekcióját Farkas Beáta, a Szegedi Tudományegyetem professzora nyitotta, aki – felhasználva a többek között Szabó Katalin munkássága nyomán fejlődő összehasonlító gazdaságtan módszereit – a kapitalizmus kelet-közép-európai változatait mutatta be. Előadásában amellett érvelt, hogy a régió országainak gazdaságait intézményi szempontból ma már nem célszerű szembeállítani az EU régi tagállamaival. Ennek oka, hogy az Észak–Dél tengely mentén is legalább ilyen éles különbségek találhatók az egyes országok intézményi berendezkedésében. Ebből kiindulva, Farkas Beáta egy közös elemzési keret kimunkálásának szükségességét nevezte meg célként valamennyi uniós tagállam számára.

Gedeon Péternek, a BCE professzorának előadása arra a kérdésre kereste a választ, hogy kirajzolódik-e egységes közjó- és demokráciafogalom a klasszikus politikai filozófia irodalmában. Meglátása szerint nem, mivel a Schumpeter által újrafogalmazott definíció nem feleltethető meg tökéletesen az általa vizsgált szerzők (Hobbes, Locke, Rousseau, Hegel) egyikének elméletével sem.

Székely-Doby András, a BCE adjunktusa a kínai reformfolyamat politikai gazdaságtani logikájával foglalkozott. Megállapította, hogy bár a gazdaságban kétségkívül kialakult egy sajátos kapitalista rendszer Kínában, a politikai struktúra lényegében változatlan maradt. Ennek okát az előadó szerint abban kell kereseni, hogy a kínai vezetés a reformok véghezvitelét csak addig a pontig engedélyezte, amíg azok a hatalom megkérdőjelezhetetlenségét nem veszélyeztették. Mindez azt is előrevetíti, hogy a közeljövőben a reformfolyamat leállítására lehet számítani, hiszen

a rendszer érdekviszonyainak hálózata nem teszi majd lehetővé a piacgazdaságba történő átmenet kiteljesedését.

A tudományos előadások sorát Rosta Miklós, a BCE adjunktusa zárta, aki az illiberális állammodell sajátosságairól értekezett. Ennek keretében elemezte a magyar közigazgatásban 2010 óta végbement reformokat, így érintette a központosításra irányuló tendenciákat, valamint a politikai befolyás erősödésének és a jogállamiság értelmezésének kérdését is. Megállapította, hogy a vizsgált időszakban a közigazgatáson belül jelentősen csökkent a piaci és a hálózatos koordináció súlya, s a korábbi domináns decentralizált forma helyett a dekoncentráció vált meghatározóvá. Mindez azonban véleménye szerint az átláthatóság és az elszámoltathatóság ellen hat, valamint a társadalom szélesebb rétegeinek közösségi döntéshozatalba való bevonását is nehezebbé teszi.

A konferencia végül az ünnepezt beszédével zárult. Szabó Katalin köszönetet mondott valamennyi szervezőnek, előadónak és résztvevőnek, majd pályája főbb állomásainak felidézésével búcsúzott a tiszteletére összegyűltektől.

A rendezvény tartalmi sokszínűsége, színvonala és szervezésbeli precízsege – bár tökéletesen reprodukálni lehetetlen lenne – kiválóan illeszkedett Szabó Katalin életművéhez és munkásságához. A konferencia során a résztvevők a legkülönbözőbb témákban a legkülönbözőbb korosztályok képviselőitől hallhattak előadásokat, ami bizonyítékul szolgált arra, hogy Szabó Katalin hatása és érdemei az elmúlt évtizedek során megkérdőjelezhetetlenné váltak a hazai közgazdasági szakmai közéletben.

Golovics József